

De kerstfekânsy fan Jelle

't Waar eerste korsttydsdâg. 'n Echte, ouwerwetse korsttyd waar 't worren want d'r laai snee. Wat is d'r nou mooier dan witte korsttydsdagen. Der ston nagal wat wyn en 't froor dat 't kraakte. Jelle had wat irpelkrûmmels foor de mosken búttten strooid op 'n kaal plakky, die besys hadden 't ok niet soa rúm met dut weer. Ok 'n ekster pikte wat met. Jelle had syn slinger wel soa'n dâg. Korsttyd- alle keren dat-y him dat bewust waar, kwam d'r 'n hele blije glâns in syn ogen. Korsttyd, dat bedoide ommers fan alles. Allereerst fekânsy. Dat had-y nou. Hij kon doen en late wat at-y wou. Fanoffen had-y de kninen 'n skoan hok geven. At-y d'r sin an had kon-y ok te reedrijen gaan. Maar de wyn waar him te skerp en op 't iis waren allegaar sneedunen kommen deur de harde wyn. Guster had Jelle 'n groate sneeman maakt met 'n hoge hoed op en 'n pyp in 'e mônd. Hij docht d'r over om ok nag 'n sneehuus te maken, 'n echten een met banken en 'n tafel der in. Dan op 'e aven 'n paar keersys brânde, dat leek him wel wat.

Korsttyd, dat waar de tiid fan dúzzend mooie dingen. In 'e huus waar 't offens nag 'n bitsy skemerig, de lampen bleven lang an. Der laai nag 'n boek út 'e bibletheek over de Eskimo's. Dêr brânden se ok keersen avens in de sneehúzzen, wylst- niet te lúd- de korsttiidsfersys te horen waren, die 't de radio útstuurde. Maar 't hoogtepunt fan 'e dâg, foor him , waar 't kerstfeest fan de sundegskoal. Dêr had-y him nag 't meest op fergaapt. 't Waar foor him 't lêste jaar dat-y der hine mocht. 't Sou syn ôfskaidjaar worre. Ses jaar waar-y alle sundegsoffens naar de sundegskoal gaan, altyd op 'e fyts. Jelle weunde niet in 'n dorp, maar bútttenút op 'n boereplaats 'n heel eand fan 't dorp ôf. Eerst had-y soa'n klain leeg bij de grônd fytsy had, wat mosten die trappers dan faak 't rondsny make, later had-y 'n wat groateren een kregen. Sels waar-y nou ok groater worren en nou had-y dan ok 'n klaine herefyts kregen. 't Sadel sat op 't leegst en at-y nag wat groater worde kon dat met omhoog. Fandaag ôfskaid. Der laai dochs wat fan weemoed over soa'n dâg. Wat had-y graag naar de ferhalen, die't op sundegskoal ferteld worden, lústerd. 't Waren ferhalen út 'e bibel, maar ok gewoane ferhalen. Wat had-y faak syn gedachten nag 's gaan laten over die ferhalen at-y weer naar huus toe fytste. Op 'e solder, in syn kast, laaien de albums met printsys, die't-y opspaard had fan de sundegskoal. Dêr laaien ok de boeken, die't-y met korsttyd kregen had, met naam en jaartal der in. Overdâg sou-y weer 'n boek krije, 't lêste, ok 't grootste. Wat foor boek wist-y fansels nag niet. En foor 't lêst sou-y as leerling overdâg lústere naar 't "kerstferhaal", twee waren 't altyd, 't ferhaal fan Betlehem en 'n frij ferhaal. 't Eerste kon-y nou wel, dat had-y al soa faak belústerd.

Se satten nou thús metnander in de groate foorkamer fan 'e plaats, omdat 't korsttyd waar. De kamer waar fersierd met hulst, de rooie baitsys satten d'r nag an. Hier en dêr ston 'n keers te brânden, omdat 't fan dat onlijige weer waar. Jelle snuufde de geur fan de keersen in him op. 't Gebak dat mim de forige daags bakt had ston op 'e tafel, der sat ok 'n takky hulst op. Jelle ferdiepte him nag even in 't Eskimo boek. Hij wou dat 't altyd korsttyd bleef. Doe kwam de tiid dat-y naar 't kerstfeest in 'e kerk most. Hine had-y in 'e wyn en 't woei hard. 'n Wyn om huverig fan te worren, 't gong je deur alles hine, saai syn mim. Maar Jelle kon der wel teugen. Hij waar 'n sônd basy en hij had 'n dikke wêrme jas an. De iismuts diep in 'e ogen en 'n paar dikke wollen hannemoffen an, die't syn mim sels braid had.

Doe't Jelle op syn fyts sat woei 't nag harder as at-y docht hadde. 't Worde 'n hele drege skuver in 'e wyn op en de sneedunen die't hur al formden, maakten 't fytsen nag swaarder.

Hij most nag arig antrappe at-y op 'e tiid weze wou. 't Weer fiel him niet met. Hij trapte stevig deur, hong over 't stuur om minder wyn te fangen.

Inenen hoorde-y 'n geluud út 'e sloatswâl kommen Wat sou dat weze? 't Kwam ergens út 'e ônderwâl weg. 't Waar 'n wat sacht janken fan 'n beest, docht-y. Jelle sprong fan 'e fyts en smeeet de fyts in 'e snee op 'e sloatswâl.

Meertaligheid

Kemissy Meertaligheid

Ja, in 'e ônderwâl laai 'n hând, geheel innander doken, hij leken wel doad. Dos had-y luud geven. Sien, nou gong der 'n rilling deur 't beest hine. Hoor, dêr jankte hij weer, heel sacht, dat wel. Jelle besâg 't dier 's goed. Die hând hoorde hier niet thús. Hoe kwam soa'n beest hier? 't Beest waar koud, dat waar him an te sien. Jelle docht na. Hoe most-y hier met an? 't Beest metnimme naar de sundegskoal? Dat waar meskien nag 't bêste. In 't dorp kon-y de hând soalang wel bij een fan syn kameraten bringe.

"Kom met", saai Jelle. 't Beest ferroerde him niet. "Kom dan", prebeerde hij nag 's. Doe kwam heel even de kop 'n klain bitsy omhoog en 'n paar dieptreurige ogen sâgen Jelle an. Jelle worde der súvver wat âns fan. Sou 't beest niet meer overeand komme kinne? "Kom dan", saai Jelle weer. 't Gâf niks. De hând kon blykber niet. Jelle sat op 'e hurken bij him. Hij prebeerde 't beest wat op te tillen, maar 't fiel drekt weer del. Wat most-y nou beginne? Deurrije? Eerst na 't kerstfeest gaan en dut beest hier soalang lêge late? 't Kon wel doadfrieze. Of sou-y niet meer te rêden weze? Maar wat dan? Jelle sâg 's om him hine. Nergens waar 'n mîns te sien. Kwam der nou maar 's 'n auto ferbij. Maar niks fan dat alles. 't Beest sjouwe rêde hij d'r alleen niet ôf, dat waar feul te swaar. Jelle docht en docht en docht.

Inenen wist-y 't. 't Karrechy! 't Karrechy, der't hait altyd de melkbussen met na de dyk reed, dat most-y hale. Dan kon de hând dêrop lêge. Dat karrechy kon-y achter syn fiets bine en soa sou-y de hând thúskrije kinne. Maar, stel dat in 'e tiid dat hij om 't karrechy fort waar, de hând doadfroor. Jelle nom 'n kort beslút. Hij trok syn dikke jas út en laai die hoeden over de hând hine. "Ik kom soa gau as mooglik weer bij dy hoor", saai-y tun 't beest. Doe gong-y soa hard as at-y kon, foor de wyn op huus an. Hij worde nou wel koud, hij rilde der over. Thús kommen saai-y niks, hij bon de kar achter an 'e fyts fast en daan syn daagse jas an. Soa trapte hij weer na 't plak toe dert de hând laai. 't Reed wel swaar in 'e wyn op met de karre achter de fyts an en deur de sneedunen hine. Hij kwam weer te plak en de hând laai der nag. Jelle skoof de karre soa dicht mooglik in 'e wâl bij de hând. Doe most-y prebere 't beest der op te krijen. Eerst syn ouwe jas maar weer út en de sundegse an. 't Fiel niet met, de hând waar swaar en gâf niet met. Dos most-y út de ônderwâl weg, de karre op. 't Duurde nagal even, maar hij kreeg him op 'e karre. Jelle hymde d'r over, soa had-y him inspanne motten. Syn daagse jas over de hând hine en doe weer werom na de plaats toe. Nou had-y weer foor de wyn dat waar beter al waar 't karrechy nou nag swaarder as eerst. De hele tiid had Jelle niet an 't kerstfeest docht. Syn gedachten waren alleen maar bij de hând weest. Nou skoat him inenen weer in 't sin dat-y onderweegs weest waar na 't kerstfeest fan de sundegskoal, hij had allang in 'e kerk sitte motten. 't Waar ommers syn ôfskaid's feest. Sou-y der nag hine kinne? Ja, hij sou wel feul te laat komme- en dat in 'e kerk. Dat kon-y met goed fetsoen ok niet make. Jelle riep, doet-y thús waar syn ouwere broer Jan om him even te helpen. Thús sâgen se raar op dat Jelle der weer waar en syn mim kwam al gau achter de jonges an om te sien wat d'r waar. Tegaar tilden de jonges de hând fan de karre ôf en brochten him op anwizing fan mim in 'e achterkamer bij de kachel, op 'n ouwe overklede deken die't syn mim gau metnommen had út 'e skuur. Mim sâg wel dat 't beest der min an toe waar en maakte gau wat melk wêrm. Wilens fertelde Jelle 't hele ferhaal. De hând sâg Jelle dankber an en begon fan de melk te slobberen. Hait waar d'r ok bijkommen, die besâg de sitewasy 's en saai: "Ik loof dat'y 't wel rêde sil Jelle, 't mot even syn tiid hewwe maar 't kin weer goed komme at ik 't soa besien".

"Dat hest goed deen jonge". Jelle waar feerder die daags niet meer bij de hând weg te slaan.

Avens begon Jelle wat te hûvveren, hoefde gyn eten en wou wel graag op bêd. "Hij kin wel 's koortsig weze", saai mim tun hait. Soa waar 't ok. Jelle sliep die nacht onrustig en soms dwylde hij der over fan 'e koorts. De ândere offens most Jelle op bêd blive. Hij waar soa syk as wat. Doe't se in 't dorp hoorden wêrom at Jelle niet op 't kerstfeest kommen waar, brochten se 't boek bij him. 't Hite "Alleen op de wereld". Der sou Jelle heel wat uren in deur bringe kinne, at-y weer leze kon. Eerst most-y wat beter worre. Na 'n paar dagen knapte hij al weer op, de koorts sakte. Elkeneen fon 't maar wat knap dat-y syn kerstfeest foor 'n sike hând opofferd had.

Meertaligheid

Kemissy Meertaligheid

De hând waar feul beter worren, fleurde helendal weer op. Jelle had wel froegen hoe at 't met de hând waar, maar hij had him nou 'n paar dagen niet sien. Hij wist niet wat-y sâg, de steert fan 'e hând floog hine en weer, soa blij waar 't beest dat-y Jelle weer sâg. Hait saai, "Môrn bring ik 't beest na 't asyl". Jelle skrok 'n bitsy, hij had him graag houwe willen, maar ja, 't waar hur hând niet. De aigner sou 't beest fast en seker graag weer hewwe wille, 't waar soa'n mooi beest. Jelle waar och soa blij dat 't beest weer opknapt waar.

't Worde oudjaarsaven. Se satten weer metnander in 'e groate mooie kamer. Mim had súkkelarymelk kookt en oalykoeken bakt, wat souwen se geniete aanst. De bel gong. "Wie mât dêr nou nag weze", saai mim. Se gong na de deur en kwam even later werom met twee mînsen en.....'n hând. 't Waar de hând die't Jelle fonnen had. De man laai 't een en ânder út. Hij waar netaris en weunde soa'n twaalf kilometer fort. De daags foor korsttyd waren se de hând kwytraakt. Hoe, dat waar hur nou nag 'n raadsel. Se hadden alles ôfsocht, maar nergens waar-y te finen weest. Doe hadden se in 'e krant lezen, dat der 'n hând naar 't asyl brocht waar, krekt soa een as at sij had hadden. De netaris waar d'r momintlik op ôf gaan en jawis 't waar hur Caro. Soa had de netaris 't adres fan de jonge kregen die't Caro soa goed fersorgd en oplapt hadde. En nou waren se hier om de jongkirl persoanlik te bedanken, dat hij 't leven fan hur Caro rêden had. Hoe waar dat nou om en toegaan, froegen se hur ôf? Jelle fertelde, dat-y onderweegs waar naar 't kerstfeest en doe de hând janken hoorde. Doe't-y alles ferteld had, froeg de frou: "En 't kerstfeest, hestou dêr ok nag weest"? :Ni", saai Jelle syn mim, "en hij het later ok nag 'n paar dagen syk op bêd laid, omdat-y syn jas over de hând laid hadde". "Hij had wat kouwe oplopen, 't foor bêst die daags en de wyn waar och soa koud". 't Worde even stil in 'e kamer. "Dus", saai de frou, "'t kerstfeest is an dij ferbij gaan, dat is der bij inskoaten deur Caro"? Se aaide de hând even over syn kop. Doe haalde de netaris'n pak te foorskyn. "Jelle", saai-y, "wij wouwen dij 'n andinken geve. Dat hestou, dochten wij wel ferdiend. Sien dut is foor dij, pak 't maar út".

Jelle maakte haastig 't pakky los. Hij kreeg d'r 'n kleur fan. D'r kwam 'n hele sery Indianeboeken út, wel tien, die't allegaar bijnander pasten, prachtig fonnen se allegaar.

"Nou nag wat", saai de netaris, Dou hest dat kertsfeest fan de sundegskoal dus mist. Kînstou swemme". Jelle knikte, "Ja" saai-y, "ik hew 'n diploma". "Mooi", waar 't antwoord, "wij hewwe 'n seun, die is like oud as dij en dan hewwe wy een die't ouwer is, die is soa oud as dyn broer dink. Dan make jim de kommende seumer- at jim wille fansels- 'n sailtocht in ôns boat. Souwen jim dat wel wille"? Dat wouwen de baide jonges fansels wat graag. De avens op bêd kon Jelle min in 'e slaap komme. Op 't lêst waar 't al soa feer, maar doe kwam d'r 'n droom. In die droom waar de hând nag feul groater en swaarder en kon hij him nooit op 'e karre krije. Gelukkig wist-y bij 't wakker worren dat alles goed ôflopen waar.

Kerstferhaal fan Dam Jaarsma overset in 't Bildts deur G. Wijmenga-van Dijk.

Anboaden deur de Werkgroep Talen fan de Kulturele Raad 't Bildt met metwerking fan de Stichting Ons Bildt, novimber 2004